

MOGUĆNOSTI REGIONALNOG RAZVOJA HRVATSKE NA PRIMJERU IPA PREKOGRANIČNOG PROGRAMA MAĐARSKA-HRVATSKA 2007.-2013., NASTAVAK ČLANKA IZ GEOGRAFSKOG HORIZONTA BR. 57/2 (2011)

UVOD

U originalnom članku autora objavljenome u Geografskom horizontu br. 57/2 (2011.), u zaključku je navedeno da će izdašna financijska sredstva otvorena kroz Kohezijski fond te Strukturne fondove EU-a s ulaskom Hrvatske u Europsku uniju omogućiti jači regionalni razvoj, naravno pod uvjetom da se kako na regionalnoj tako i na nacionalnoj razini razvijaju odgovarajuće strukture uz dostatne ljudske kapacitete. S krajem 2011. godine te formiranjem Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije počelo je brže razvijanje operativnih struktura u tom smjeru.

Strukturni fondovi i Kohezijski fond obuhvaćaju dio regionalne politike EU-a. Cilj tih fondova smanjiti je velike razlike u razvoju između najbogatijih i najsiriomašnjih regija u Uniji te promicati gospodarsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju. Kohezijska politika potiče regije i gradove iz različitih država članica EU-a na suradnju, a cilj prekogranične suradnje umanjiti je negativan utjecaj granica te utjecati na ujednačeni socijalni i gospodarski razvoj tih područja.

U ovoj financijskoj perspektivi, dakle 2007. - 2013. cilj 3 kohezijske politike postala je europska teritorijalna suradnja (*eng. European Territorial Co-operation objective-ETC*), nekadašnja inicijativa Europske zajednice - INTERREG, a financira se iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF/EFRR) te podržava prekogranične, transnacionalne i međuregionalne programe. Od 1. srpnja ove godine i članstvom u EU, Hrvatska putem prekograničnih programa s ostalim državama Unije postupno ulazi u Europsku teritorijalnu suradnju financiranu iz ERDF-a, a potpuno od 2014. godine u novoj sedmogodišnjoj financijskoj perspektivi Unije do godine 2020. U tom novom periodu formiraju se i novi prekogranični programi, uz postojeće sa Slovenijom i Mađarskom, kao državama članicama Unije, tu će biti i novi bilateralni program s Italijom. Suradnja s tzv. istočnim susjedima (Srbijom, BiH, Crnom Gorom) se i dalje nastavlja, uz veliku promjenu da će glavna obveza za uspostavu struktura biti na Hrvatskoj, kao novoj članici EU-a. Hrvatska će sudjelovati i u međuregionalnim te transnacionalnim programima, gdje se ističe novi Dunavski transnacionalni program, koji se naslanja na strategiju Europske unije za dunavsku regiju.

Dok ne zažive potpuno novi programi, povezani s novom EU financijskom perspektivom od 2014., treba još sljedeće tri godine do kraja provesti programe i projekte kojima je EU putem prepristupnog instrumenta IPA pomagala Hrvatskoj u periodu prije članstva. Republika Hrvatska, svojim oblikom, dužinom kopnene granice (2374,9 km) te time da 18 od 21 županije graniči s nekom od susjednih zemalja ima snažnu perspektivu za razvoj prekogranične suradnje. U posljednjih više od deset godina postaje postupno i važan element regionalnog razvoja u Hrvatskoj.

U članku autora Tvrtka Josipa Čelana objavljenom u Geografskom horizontu br. 57/2

(2011.), najviše je pažnje usmjereno bilo prema bilateralnom programu s Mađarskom, državom čija su iskustva vrlo dragocjena, budući da je prva iz novog vala proširenja, uz Poljsku, još 1989. počela koristiti sredstva iz prespristupnih fondova (PHARE-a), a od 1. svibnja 2004., kao i sve ostale države članice provodi programe i projekte u okviru Kohezijskog te Strukturnih fondova.

Usprkos objektivnim prirodno-geografskim zaprekama, prije svega hendikepom granice, slabije razvijenoj prometnoj infrastrukturi u prograničnom području, lošim demografsko-gospodarskim tokovima (periferija) te snažnoj jezičnoj barijeri, prekogranična suradnja u proteklih pet godina IPA prekograničnog programa Mađarska-Hrvatska pokazala je da ima budućnost te da ima pozitivan učinak na regionalni razvoj područja uz Dravu i Muru.

Pokazatelji i rezultati prva dva poziva (natječaja), prikazani su u gore citiranom članku iz 2011. godine: ukupno odabrani 101 zajednički mađarsko-hrvatski projekt u vrijednosti 26,2 milijuna eura, a od čega 12,8 milijuna za neprofitne pravne osobe s hrvatske strane granice.

U ovoj info-kartici kratko ćemo se osvrnuti na treći, ujedno i posljednji poziv u ovom programskom periodu 2007.-13., broj odabranih projekata te ukupne statističke podatke po prioritetima sumirano za sva tri poziva, odnosno cijeli programski period.

MOGUĆNOSTI REGIONALNOG RAZVOJA HRVATSKE U OKVIRU IPA PREKOGRANIČNOG PROGRAMA MAĐARSKA- HRVATSKA - REZULTATI 3. POZIVA I UKUPNA STATISTIKA

Više od polovice od odabranih 39 projekata (njih 26) u okviru **Trećeg poziva** provodi se unutar područja aktivnosti vezanih uz turizam. Naime podnositelji projektnih prijedloga mogli su se tek od trećeg poziva (natječaja) javiti s idejama turističkog razvoja. Naime, prvo se krenulo u jedinstveni plan izrade zajedničkog regionalnog turističkog proizvoda (*područje aktivnosti 1.2.1. Izrada plana regionalnog turističkog proizvoda*), <http://www.hu-hr-ipa.com/en/funded-project/8>, budući da je u fazi planiranja Programa zaključeno da je zbog rascjepkanosti potrebno objediniti geografsko-turističke karakteristike područja u cjelovit i zajednički dokument. Projekt izrade regionalnog krovnog plana turizma zajednički su provela dva partnera s mađarske strane: Sveučilište Pannon, kampus u Nagykanizsi kao Glavni korisnik/partner te pečuški Centar za regionalna istraživanja Mađarske akademije znanosti; kao i dva hrvatska partnera – osječka

Sl. 1. Programsko područje IPA prekograničnog programa Mađarska-Hrvatska 2007.-2013.

Izvor: www.hu-hr-ipa.com/hr

Prioritet / Područje djelovanja / Područje aktivnosti
Prioritet 1 - Održivi okoliš i turizam
1.1. Održiv i atraktivan okoliš
1.1.1. Razvoj krajolika na području rijeka Mure, Drave i Dunava (i njihove prirodne i seoske okoline)
1.1.2. Aktivnosti ekološkog planiranja i manje javne akcije za poboljšanje kakvoće okoliša u prirodnim područjima
1.2. Održivi turizam u području rijeka Mure, Drave i Dunava
1.2.1. Izrada plana regionalnog turističkog proizvoda
1.2.2. Razvoj infrastrukture za aktivni turizam i ekoturizam: centara za posjetitelje, škola u šumi, infrastruktura za vodene sportove, biciklističkih staza, pješačko-planinarskih putova, kapaciteta za iznajmljivanje
1.2.3. Tematski putovi kulturne baštine
1.2.4. Promicanje riječnoga područja kao jedinstvenoga turističkog proizvoda
1.2.5. Privlačenje privatnih ulaganja
Prioritet 2 - Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih kapaciteta
2.1. Razvoj gospodarske suradnje
2.1.1. Pronalaženje prekograničnih poslovnih partnera
2.1.2. Promicanje prekogranične pokretljivosti tržišta rada
2.1.3. Zajednička istraživanja, razvoj i inovacije
2.1.4. Zajedničko lokalno planiranje, strategije, programi
2.2. Razvoj zajedničkih ljudskih kapaciteta
2.2.1. Projekti prekograničnoga obrazovanja, usavršavanja i razmjene
2.2.2. Međuljudske veze
2.2.3. Dvojezičnost

Sl. 2. Prioriteti i područja aktivnosti IPA prekograničnog programa Mađarska-Hrvatska

Izvor: <http://www.hu-hr-ipa.com/hr/prioriteti>

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje te Razvojna agencija Grada Čakovca-Čakra. Nakon završetka projekta u ožujku 2011. te dostave cjelokupnog plana, strateški dokument prošao je kroz proces evaluacije kako bi bilo moguće objaviti poziv na podnošenje projektnih prijedloga za ostale aktivnosti iz područja turizma (izgradnja i označavanje novih biciklističkih staza; razvitak turističkih atrakcija i s njima povezanih infrastrukturnih objekata, tematski putovi kulturne baštine itd.), što se i dogodilo u studenom 2011.

Fokus cjelokupnog trećeg poziva bio je na turizmu i turističkim aktivnostima, što je osobito značajno za hrvatsku stranu programskog područja (sl. 1), budući da se radi o dijelu Hrvatske gdje je turizam najnerazvijeniji, s vrlo slabim smještajnim kapacitetima i sadržajima koji se nude posjetiteljima.

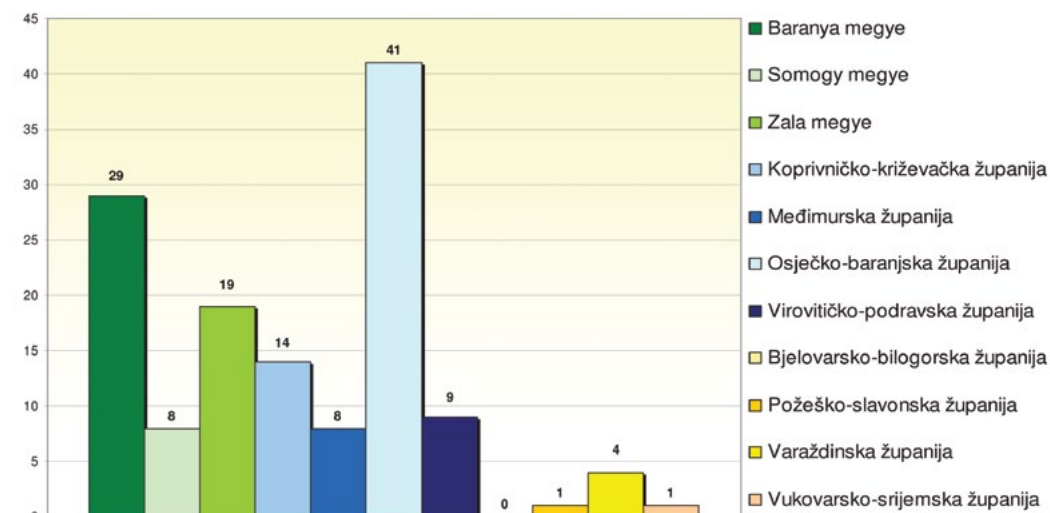
Inače, interes za IPA prekogranični program Mađarska-Hrvatska bio je baš najveći u trećem pozivu, što je itekako bitno kao orijentir kod planiranja budućeg bilateralnog prekograničnog programa od 2014, budući da je turizam pobudio najveći interes. U okviru tog natječaja podnesen je zahtjev za financiranje čak 154 projekata, dakle ukupno gotovo

Tab. 1. Sredstva Europske unije po prioritetima i područjima aktivnosti - ukupno sva tri poziva

	Sredstva EU-a (EUR)	Broj odabranih projekata	Sredstva EU-a (%)
Prioritet 1.	31.336.392,58	44	66,72%
HUHR/1.1.1/	10.723.845,83	6	22,83%
HUHR/1.1.2/	2.526.272,85	11	5,38%
HUHR/1.2.1/	349.994,62	1	0,75%
HUHR/1.2.2/1*	10.949.751,02	8	23,31%
HUHR/1.2.2/2**	3.615.489,65	5	7,70%
HUHR/1.2.3	2.283.575,15	7	4,86%
HUHR/1.2.4	606.764,53	4	1,29%
HUHR/1.2.5	280.698,93	2	0,60%
Prioritet 2.	15.632.650,77	96	33,28%
HUHR/2.1.1/	1.553.439,83	10	3,31%
HUHR/2.1.2/	993.702,80	7	2,12%
HUHR/2.1.3/	5.401.531,41	17	11,50%
HUHR/2.1.4/	1.957.308,26	11	4,17%
HUHR/2.2.1/	3.368.049,23	22	7,17%
HUHR/2.2.2/	1.919.889,00	23	4,09%
HUHR/2.2.3/	438.730,24	6	0,93%

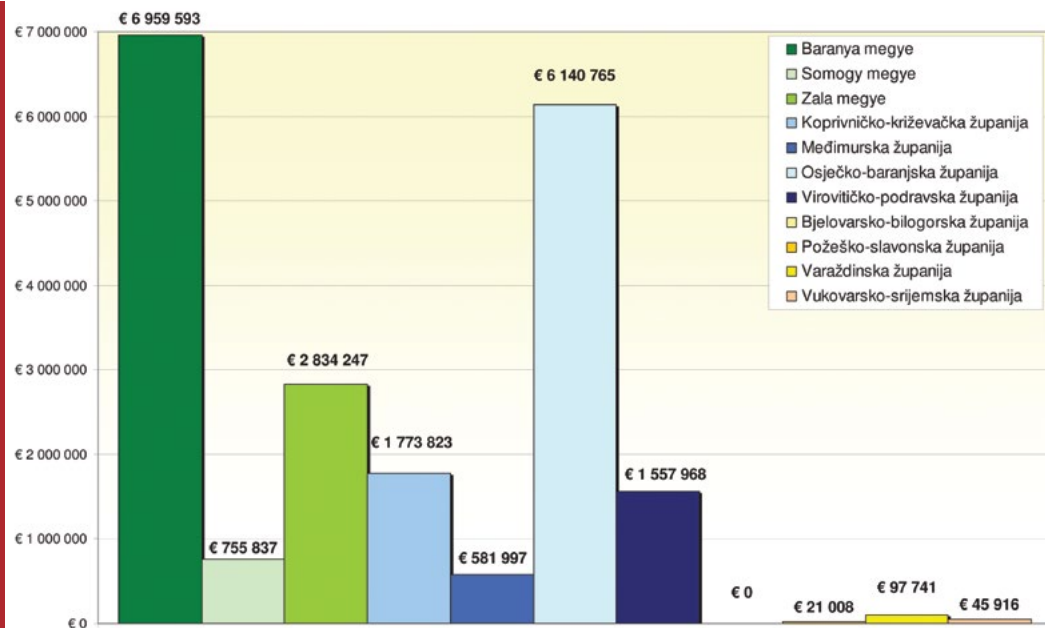
Izvor: www.hu-hr-ipa.com/hr i <http://www.hu-hr-ipa.com/hr/prioriteti>

jednako kao prvi i drugi poziv zajedno, temeljem preostalih raspoloživih sredstava za treći poziv (20,7 milijuna eura), Zajednički odbor za praćenje Programa (engl. *JMC - Joint Monitoring Committee*) odabrao je samo 39 najboljih prijedloga, dok je još 40 smješteno na rezervnu listu, u slučaju kasnijih dodatnih sredstava financiranja koji bi se još mogli otvoriti Programu.

Sl. 3. Treći poziv - broj odabranih projektnih partnera prema NUTS III razini

Izvor: www.hu-hr-ipa.com/hr

Sl. 4. Treći poziv - Sredstva Europske unije prema NUTS III razinji

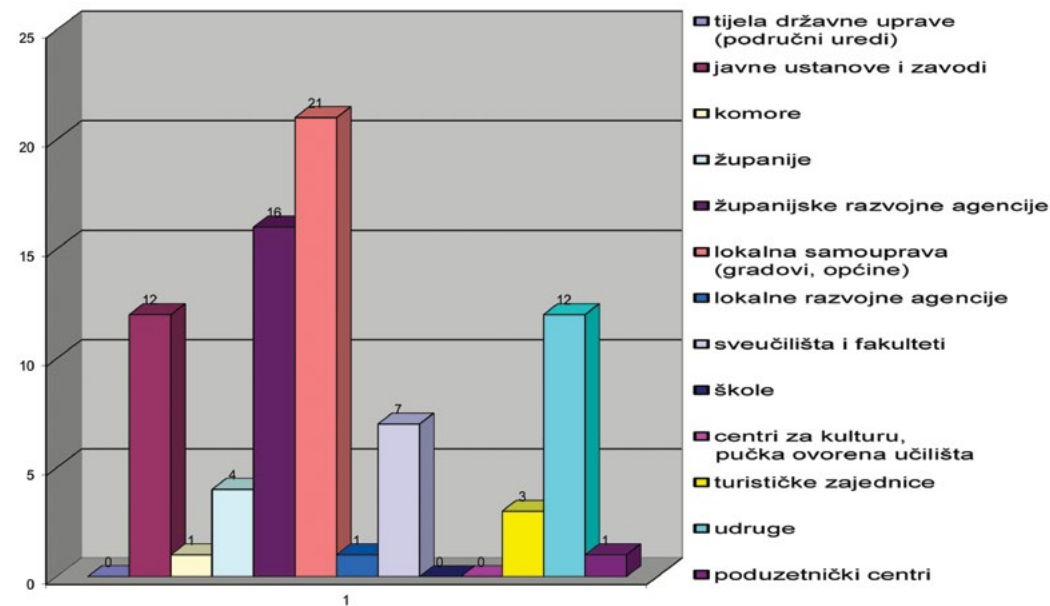
Izvor: www.hu-hr-ipa.com/hr

Kao što većina odabranih projekata povezana s razvojem turizma u pograničnom području uz Muru, Dravu i Dunav, tako je i većina sredstava dodijeljena turističkim projektima, čak 17,6 milijuna EUR-a od ukupnih 20,7 milijuna u Trećem pozivu, čime je turizam postao najzastupljenije područje intervencije u cijelom programskom periodu, s gotovo 40% od ukupnog iznosa za sve projekte (18,1 milijun eura, od ukupnih 47 milijuna eura - tab. 1/ sl. 2).

Bazu financiranih projekata s osnovnim podacima-glavnim korisnikom i projektnim partnerima, sredstvima potpore EU-a, geografskom području gdje se provodi te kratkim opisom na engleskom, kao službenom jeziku Programa, dostupan je na <http://www.hu-hr-ipa.com/en/project-database>.

Analizirajući rezultate Trećeg poziva na NUTS III razini, od sedam pograničnih županija najviše projektnih partnera unutar odabranih projekata (sl. 3). po prvi puta ima Osječko-baranjske županija (41), dok je mađarska Baranya koja je do sada imala primat druga (29). Gledajući udio u ukupnim odabranim sredstvima za financiranje trećeg poziva (20,7 milijuna eura), redosljed je isti kao u prethodna dva poziva - prva Baranya (6,9 milijuna eura), Osječko-baranjska (6,1 milijun eura), s time da je (sl. 4) *razlika puno veća u odnosu na sve ostale županije, nego je bio slučaj u prva dva poziva*.

Gledajući udio u sva tri poziva, redosljed je isti-Baranya je povukla 23,92%, a Osječko-baranjska 21,64% svih sredstava u Programu, dakle zajednički gotovo 50% ukupne alokacije. Takva koncentracija je sasvim logična, s obzirom na najsnažniji demografski potencijal tih dviju susjednih županije te ulogu Pečuha i Osijeka kao najvećih gradova, s

Sl. 5. Treći poziv - hrvatski projektni partneri prema vrsti organizacije

Izvor: www.hu-hr-ipa.com/hr

puno većom povezanošću nego bilo koja dva grada u programskom području, a i njihovu ulogu kao jedinih pravih sveučilišnih centara. Od ostalih županija više od 10% povukle su one najzapadnije - Zala u Mađarskoj (14,12%) te Međimurska u Hrvatskoj (11,39%).

Među projektnim partnerima unutar odabranih projekata Trećeg poziva u **hrvatskom dijelu prekograničnog područja** (sl. 5), prema vrsti organizacije između njih 78 najviše je jedinica lokalne samouprave (sudjeluju u 21 projektu) županijskih (regionalnih) razvojnih agencija (16), javnih ustanova i zavoda (12) te nevladinih udruga (12).

U sva tri objavljena natječaja dodijeljena su sredstva za 140 zajedničkih mađarsko-hrvatskih projekata, što s ukupnih 47 milijuna eura predstavlja značajnu financijsku injekciju u regionalnom razvoju cijelog pograničnog područja. Od toga je 24 milijuna eura dodijeljeno za neprofitne pravne osobe s mađarske **te 23 milijuna eura za neprofitne pravne osobe s hrvatske strane granice**, a što je čak 8 milijuna eura bolje nego planirano za hrvatske korisnike. Tako izbalansirano financiranje je izuzetno važno za hrvatski dio, imajući u vidu da u pograničnom području živi gotovo 400 000 stanovnika više s mađarske strane (ako izuzmemo hrvatske pridružene županije koje ionako povlače mnogo skromniji iznos od maksimalno mogućih 20%; samo 0,73%), a jednako tako i činjenicu da Mađarska koristi puno izdašniji EU fondove za članice te ima znatno više iskustva u provedbi EU fondova. Mnogim neprofitnim organizacijama s hrvatske strane ovo bila jedna od rijetkih prilika da dođu do financijskih sredstava u pretpristupnom periodu.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećat će se sredstva, kako za ovaj, tako i druge prekogranične programe te će mogućnosti razvoja na lokalnoj i regionalnoj razini u pogra-

ničnom području Hrvatske i Mađarske biti još veće - ovaj IPA program je uostalom tek početak i temelj za razdoblje članstva i sigurno još snažniju suradnju uz Muru-Dravu i Dunav.

TVRTKO-JOSIP ČELAN

IZVORI

Antonija Bedeniković, Tvrtko Čelan, dr. Márton Szűcs (2013): Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013 / "Rivers Connecting Cross-border Region towards Croatian Accession to the European Union", knjiga odabranih 140 projekata, Zajedničko tehničko tajništvo, Budimpešta

www.hu-hr-ipa.com/hr (IPA prekogranični program Mađarska-Hrvatska, službena web stranica)

<http://www.mrrfeu.hr> (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije)

europa.eu/index_en.htm (European Union)

ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/instrument-pre-accession_en.htm (European Union- IPA)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., CROSTAT, www.dzs.hr

Statistički ljetopis 2012, CROSTAT, www.dzs.hr